

Григоренко Ю. С.
*адвокат, Адвокатське бюро «Litigant»,
лектор Вищої школи адвокатури НААУ,
представник НААУ в Республіці Молдова*

КОНВЕНЦІЯ РАДИ ЄВРОПИ ПРО ЗАХИСТ ПРОФЕСІЇ АДВОКАТА ЯК ОРІЄНТИР РЕФОРМУВАННЯ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАВ КЛІЄНТА В УКРАЇНІ

Ухвалення Комітетом міністрів Ради Європи Конвенції про захист професії адвоката (CETS № 226, Страсбург, 12 березня 2025 року) вперше у міжнародному праві закріпило юридично обов'язкові стандарти гарантій адвокатської діяльності. Для України, яка здійснює комплексне реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів, документ має значення не лише як джерело міжнародних зобов'язань, а й як концептуальний орієнтир для перегляду національної системи засобів захисту прав клієнта в адвокатській діяльності.

У теорії адвокатської діяльності засоби захисту прав клієнта розглядаються як складова тріади «способи – прийоми – засоби», що позначає інструментальну основу захисної діяльності. Якщо способи відповідають на запитання, що саме робить адвокат для захисту прав клієнта, а прийоми — як він це робить, то засоби — за допомогою чого. Саме засоби є тією категорією, яка найбільш чутлива до нормативного середовища: обсяг правових та організаційно-технічних інструментів, доступних адвокатам, безпосередньо залежить від закріплених у законодавстві гарантій.

Як обґрунтовано у працях Н.М. Бакаянкової, інституційна спроможність адвокатури в Україні ґрунтується на поєднанні незалежності професії та системи професійного самоврядування [1, с. 112]. Цей висновок набуває особливого значення у світлі Конвенції 2025 року, яка систематизує гарантії професії адвоката за чотирма напрямками: професійні обов'язки і права; свобода здійснення професії; захист від залякування, перешкоджання та тиску; забезпечення ефективного професійного самоврядування [3].

У контексті засобів захисту прав клієнта найбільший реформаторський потенціал мають положення Конвенції щодо: адвокатської таємниці як наріжного каменю відносин «адвокат — клієнт», яка підлягає посиленому захисту, включно із гарантіями від втручання у комунікації, обшуків адвокатських приміщень та вилучення професійних матеріалів; права на безперешкодний доступ до клієнта, у тому числі затриманих та ув'язнених осіб, із забезпеченням конфіденційності спілкування; заборони ідентифікації адвоката з клієнтом або його справою, що усуває дисциплінарні та кримінально-правові ризики суто за факт здійснення захисту; процесуальних гарантій при застосуванні слідчих дій щодо адвоката (судовий контроль, присутність представника адвокатського самоврядування, ізоляція матеріалів, що містять адвокатську таємницю).

Кожне з цих положень безпосередньо стосується інструментального рівня адвокатської діяльності. Комунікаційний засіб (зустріч із клієнтом, листування, телефонний чи відеозв'язок) передбачає конфіденційність як

умову ефективності; документальний засіб (адвокатське досье, запити, звернення) — захищеність від довільного вилучення; процесуальний засіб (клопотання, скарги, заяви про відводи) — незалежність від реакції владних органів на особу адвоката.

Порівняння положень Конвенції із чинним Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (стаття 22 — адвокатська таємниця, стаття 23 — гарантії адвокатської діяльності) засвідчує переважний збіг принципових підходів, однак у низці аспектів національне регулювання потребує посилення [2]. Йдеться, зокрема, про деталізацію процедури проведення слідчих дій щодо адвоката у випадках, коли він є підозрюваним; розмежування предметів адвокатської таємниці за ознакою захисту клієнта; визначення механізмів участі органів адвокатського самоврядування у процедурах контролю; а також адаптацію до цифрового середовища.

Мінімальний європейський стандарт захищеності засобів адвокатської діяльності формує також практика Європейського суду з прав людини, зокрема у справах *Niemietz v. Germany*, *Michaud v. France* та *André and Another v. France*, де адвокатська таємниця визнана складовою гарантій статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [5; 6; 7]. У сукупності з Хартією основоположних принципів європейської юридичної професії ССВЕ ці джерела задають систему критеріїв, за якою належить оцінювати повноту вітчизняного регулювання [4].

На підставі проведеного аналізу можна сформулювати такі висновки.

По-перше, Конвенція Ради Європи про захист професії адвоката (2025) створює юридично обов'язкову рамку для перегляду системи гарантій адвокатської діяльності в Україні та формує міжнародно-правовий орієнтир для реформування засобів захисту прав клієнта.

По-друге, положення Конвенції найбільш безпосередньо впливають саме на категорію засобів у структурі захисної діяльності адвоката — комунікаційних, документальних та процесуальних, — оскільки ці засоби є чутливими до обсягу нормативних гарантій.

По-третє, імплементація Конвенції потребує не лише формального приведення Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» у відповідність до її положень, а й осмислення триади «способи — прийоми — засоби» як концептуальної основи захисної діяльності адвоката, що дозволяє системно розташовувати європейські гарантії у національній науковій літературі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бакаянова Н.М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України : монографія. Одеса : Юридична література, 2016. 356 с.

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. Ст. 282.3. Council of Europe Convention on the Protection of the Profession of Lawyer. CETS No. 226. Strasbourg, 13.05.2025. URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=226> (дата звернення: 21.04.2026).

4. Charter of Core Principles of the European Legal Profession and Code of Conduct for European Lawyers. Brussels : CCBE, 2019. URL: <https://www.ccbe.eu/> (дата звернення: 21.04.2026).

5. Niemietz v. Germany : judgment of the European Court of Human Rights of 16 December 1992, application no. 13710/88. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/> (дата звернення: 21.04.2026).

6. Michaud v. France : judgment of the European Court of Human Rights of 6 December 2012, application no. 12323/11. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/> (дата звернення: 21.04.2026).

7. André and Another v. France : judgment of the European Court of Human Rights of 24 July 2008, application no. 18603/03. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/> (дата звернення: 21.04.2026).

УДК 342.9

Іванюк В. Д.

*д. філ. у галузі права, доцент кафедри
адміністративного права та судочинства,
Західноукраїнський національний університет*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Сучасні трансформаційні процеси у сфері публічного управління пов'язані з поступовим переходом від традиційної владно-розпорядчої моделі до концепції сервісної держави, орієнтованої на задоволення потреб людини. У цьому контексті адміністративні послуги набувають ключового значення як основна форма взаємодії публічної влади з громадянами та юридичними особами. Водночас, посилення ролі адміністративних послуг обумовлює необхідність забезпечення не лише їх доступності, але й належної якості, що актуалізує питання запровадження ефективних механізмів контролю та моніторингу їх надання. Саме якість адміністративних послуг дедалі більше розглядається як один із визначальних критеріїв ефективності діяльності органів публічної влади та рівня довіри до них.

У чинному адміністративно-правовому регулюванні поняття моніторингу якості надання адміністративних послуг окреслюється через нормативні конструкції підзаконного рівня. Відповідно до п.2 Загальної частини Порядку проведення моніторингу якості надання адміністративних послуг та оприлюднення інформації про результати моніторингу якості надання адміністративних послуг, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 11 серпня 2021 р. № 864, «моніторинг – це збір, обробка та аналіз оціночних даних, зокрема шляхом їх порівняння з показниками моніторингу» [1]. Наведене положення відображає функціональний підхід законодавця до розуміння моніторингу, акцентуючи увагу на його процедурно-аналітичній природі. Водночас, така дефініція має узагальнений характер і не повною мірою розкриває сутність моніторингу як складного адміністративно-правового інструменту забезпечення якості надання адміністративних послуг. У цьому контексті моніторинг доцільно розглядати як системну, безперервну діяльність